

Ныч Галіна Уладзіміраўна,
настаўнік беларускай мовы
і літаратуры, Брэст,
ДУА «Гімназія № 6 г. Брэста
імя Маршала Савецкага
Саюза Жукава Г.К.»

Займальны матэрыял па эканоміцы да ўрокаў беларускай мовы

Гульня «Кім быць?»

Словы, якія адпавядаюць вашай будучай прафесіі, запішыце.

(Бінт, вата, абанемент, абанент, газеты, фуганак, рубанак, бандэроль, радыятар, стружкі, ёд, выдатнік, адказ, адрас, малаток, бензін, замаскіраваць, кузаў, назоўнік, слова, сказ, ампутаваць, за рулём, гіпс, скальпель, варштат, адкрыты пералом, марфемны разбор, перавязка, аднародныя члены, фанетычны разбор.)

Вызначце тып тэксту. Падкрэсліць сказы, якія з'яўляюцца:

а) тэзісам (адной рыскай), б) вывадам (дзвюма)

У працы найбольшае шчасце.

Працу трэба любіць. Праца лічыцца справай гонару, доблесці і геройства. Нашай натхнёнай працай створана ўсё, чым мы багатыя і слаўныя.

Чытаючы гэтыя словы, вы, дарагія сябры, успомніце тых сваіх аднагодкаў, што не вельмі любяць працу, хто больш паважае спісванне і падказванне, чым самастойную працу на ўроках, каму мама або бабуля прасуюць стужкі і заплятаюць косы. Ёсць і такія. Не паддавайцеся іх прыкладу. Ведайце, што ў працы – найбольшае шчасце, даступнае чалавеку.

Назваць словы, характэрныя для прафесіі ткача. Ці ўжываюцца яны ў наш час?

1. Спралі ўсё, што спрасці
У дзянёк мелі гэты,
Сталі ў бёрда класці,

Аснову кабеты.

2. На навой праз бёрда

Аснову ўкруцілі,

А роўна і цвёрда

У чыны зарадзілі.

3. Да нітаў прыгнالی

Панажы два ў доле.

Цэвак насукалі

І ткаць сталі паволі.

***Прачытайце тэкст. Вызначце асноўную думку. Назавіце дзейнікі і
выказнікі ў сказах***

Працалюбы

Лаўку Глеб пафарбаваў.

Клумбу Ігар ускапаў.

Віця ліпку пасадзіў.

Пеця дом шпакам зрабіў.

Света гусак пакарміла.

Жэня ганчак памыла.

Падмяла дарожкі Оля –

Стала хораша наўкола. (М.Пазнякоў)

Гульня “5 слоў”

Слова запіс. Запісаць 5 слоў на кожную з літар (на тэму - эканоміка)

З – завод, А – акцыя, П – прадпрымальнік, І – імідж, С – стымул.

Ланцужок

Эканоміка – аванс – спонсар – рынак – крэдыт – транспарт - ...

***Назваць словы, характэрныя для прафесіі шаўца. Якую ролю
выконваюць прафесійныя словы ў творы?***

Я шавец-маладзец,

Знаю дзела сваё,

Слухаць мусяць мяне
Капыллё і скур'ё.
Пры варстаце маім
Дружна праца ідзе.
Жонка дратву прадзе,
Вучань суча яе.
Я сам край намачыў,
На капыл нацягнуў і
Стукі – стук! малатком,
Шылам, дратвай
Махнуў,
Падашву прылажыў,
Нагнаў шрыфаў
Кругом,
Абцас гладка прыбаў
Ды падкоўку на ём.
Капыл выдзер і вот
Бот на траме вісіць.

Саломцы ці льну належаць выразы:

1. У кастрычніку мяне трэплюць, мнуць, чэшуць грэбнем або шчоткай.
2. З мяне робяць кужаль.
3. У сакавіку ў хату прыносяць хросны і з мяне ткуць палатно ручнікоў і кашуль.
4. Летам я расту на жытнім ці пшанічным сцябле.
5. Акрамя вырабаў, мною крыюць дахі хат, хлявоў.
6. Апараныя гарачай вадой, мае сцяблінкі становяцца гнуткімі і эластычнымі.

Наборшчык

Скласці словы з літар

К, І,Н,Э,А,М,О,А,К

К,А,Н,Б

Р,А,Ц,П,А

А,Ё,М,Ц,А,Ь,С,М

Загадкі аб сельскай гаспадарцы, тэхніцы, прадуктах харчавання

Там бурліць, там шуміць, а часта работу робіць. (Вада)

Сутула, гарбата, а сілы багата – і конь таго не звязе, што яна знясе.

(Рака)

Увосень рассыпаецца, улетку збіраецца, само поўнае бывае, людзей накармляе. (Жыта)

Было поўным, вырасла зялёным, сонца пацалавала, зноў жоўтым стала.

(Пшаніца)

Даўжэй пана вусы. (Ячмень)

Цвет белы, а ягадкі чорныя. (Грэчка)

Сярод поля сіненькі і агеньчык гарыць. (Лён)

У зямлю кідаем – не жалеем, на другі год разбагацеем. (Насенне)

Залатыя горы растуць у летнюю пару. (Копы жыта)

Рые, капае, люстрамі ззяе. (Плуг)

Ішло хлопцаў дваццаць пяць пасля зімы сляды зняць. (Барана)

Зубастыя, а не кусаюцца. (Граблі)

Зубы вострыя мае, дробна жуе, а не глытае. (Піла)

Хата рагата, вокан багата, як увойдзеш – не выйдзеш. (Невад)

Ходзіць полем з краю ў край, рэжа чорны каравай. (Трактар)

Што гэта за машына, што разам жне і малоціць, а ідзе – ажно зямлю калоціць? (Камбайн)

Шуміць і стракоча ад ранку да ночы, па полі шагае, рукамі махае.

(Жнярка)

Па сенажаці ўлетку паўзе, траву хутка грызе. (Касілка)
Не крот, а капае, лап не мае, а сеянае з зямлі выкідае. (Бульбакапалка)
Не шкадуюць мяне, мнуць, у печ гарачую кладуць. А як вымуць, дык
нажом будуць рэзаць за сталом. (Хлеб)

Як лебедзі, плыве
Па роснай траве.
Спявае ў ахвоту:
Жых-жых ды жых-жых!
І робіць работу
За дзесяцерых. (Касілка)

Невялічкі
Шустры майстар,
Сам худы і галавасты,
А як возьмецца за працу,
Дык пачуеце адразу. (Малаток)

Грызе,
Грызе,
Выядае,
Не глытае –
Выкідае,
Як увойдзе ў злосць –
Прагрызе наскрозь. (Свярдзёлак)

Прыказкі, прымаўкі аб працы, працавітасці і беражлівасці

Без працы няма чаго хлеба шукаці.
Дармавога на свеце няма нічога.
Добра працуеш – павагу маеш.

За справу бярэшся – не бойся і не хвалюйся.
Каб выбіць ляноту – даць работу да сёмага поту.
Калі хочаш хлеб мець, то трэба зямліцу глядзець.
Лёгкі здабытак – лёгкі пражытак.
Па рабоце майстра відаць.
Прыйшоў працаваць – няма чаго час каратаць.
Работу словам не заменіш.
Рамяство плячэй не адцягвае.
Тое добра, што нялёгка даецца.
Дзе няма ахвоты, там няма і работы.
Не так легка зрабіць, як сказаць.
Не чакай з неба дараванага хлеба.
Трэба ўлетку назбіраць, каб узімку было што жаваць.
У добрага пільшчыка піла вострая.
Хто добра косіць, той есці не просіць.
Хто рабіць бярэцца, той і вучыцца.
Якая справа – такая і слава.
Умаламу рукі не баляць.
Хто працуе, той і мае.

Растлумачыць лексічнае значэнне слоў, падабраць да іх сінонімы

Акцыянер – трымальнік акцый;
Аўкцыён – распродаж з малатка, публічныя таргі;
Банкрут – неплацежаздольны даўжнік;
Лодар – гультай;
Багацце – заможнасць, плацежаздольнасць;
Даход – прыбытак, выгада.

Растлумачыць лексічнае значэнне, падабраць да слоў сінонімы

Бартэр – абмен;

Акцыянер – удзельнік акцыянернага таварыства;
Арэнда – дагавор;
Баланс – раўнавага;
Бартэр - натуральны абмен;
Выдатак – затраты;
Земляробства – паляводства;
Прамысловасць – індустрыя;
Гандаль – камерцыя;
Праца – работа, справа, дзейнасць;
Эканоміка – гаспадарка;
Эканомна – беражліва;
Дэфіцыт – недахоп чаго-небудзь;
Дывідэнд – даход;
Інвестыцыя – укладанне капіталу;
Інфляцыя – абясцэнненне грошай;
Камерцыя – гандаль;
Акцыянер – трымальнік акцый.

***Растлумачаць лексічнае значэнне слоў, падабраць да іх словы-
антонімы***

Праца – гультайства;
Даход – расход;
Багацце – беднасць;
Імпарт – экспарт;
Гаспадарчы – безгаспадарчы.

***Растлумачыць лексічнае значэнне слоў, падабраць аднакарэнныя
словы***

Тавар – таварны (знак);
Бартэр – бартэрная (здзелка, пагадненне);

Валюта – валютная (выручка, заробак);

Банк – банкаўскі (разлік);

Праца – працоўны (дагавор);

Прырода – прыроднае (асяроддзе);

Прыватызацыя – прыватызаваны (дом).

***Са словамі з эканамічнай лексікі скласці словазлучэнні, вызначыць
від сінтаксічнай сувязі***

Эканоміка, банк, дэфіцыт, інвестыцыя, акцыянер, арэнда, баланс,
бартэр, гандаль, банкрут, даход, імпорт, аўкцыён, акцыянер, багацце, валюта,
праца, налог, прыбытак, рэклама, цана, рынак, тавар.